

42

25. dubna 2017

SMĚRNICE ČBK
PRO PŘÍPRAVU
NA SVÁTOST MANŽELSTVÍ

VYDALA ČESKÁ BISKUPSKÁ KONFERENCE
PRAHA 2017
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství v České republice odpovídá na požadavky postsynodálního dokumentu Jana Pavla II. *Familiaris consortio*, dokumentu Papežské rady pro rodinu *Příprava na svátost manželství* a exhortace papeže Františka *Amoris laetitia*. Realizuje také některá doporučení Plenárního sněmu katolické církve v České republice. Směrnice je zásadním orientačním textem, není ani vzorovou přípravou na manželství, ani sbírkou snoubeneckých katechezí. Vychází z požadavků magisteria a z reflexe života naší společnosti a situace katolické církve v ní. Bere proto v úvahu velkou rozdílnost podmínek a způsobu života farností i jednotlivých křesťanů v různých oblastech naší země a také různou výchozí situaci těch, kdo se na manželství připravují. Navazuje na *Směrnici pro přípravu na manželství v ČR*, kterou schválilo 81. plenární zasedání ČBK dne 4. července 2010 na dobu šesti let s platností od 1. října 2010, a zároveň ji upravuje a doplňuje.

1. Úvod

1.1. ČBK touto směrnicí předkládá principy, které slouží k orientaci, a rovněž doporučení, jež směřují k realizaci a k dalšímu rozvoji vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy na manželství v ČR.

1.2. Směrnice vychází z přesvědčení, že „pastorace rodin bude úspěšná, jestliže se mladí lidé budou na manželství zodpovědněji a dlouhodoběji připravovat“.¹ Bere přitom ohled na různost situací, ve kterých se nacházejí připravované páry i ti, kdo je připravují. Směrnice také požaduje tvorbu takových pastoračních plánů diecézí, které podpoří dobrou přípravu na manželství i pastorační manželů a rodin. V neposlední řadě chce podnítit další odbornou diskuzi, inspirovanou biskupskými synodami o rodině (2014 a 2015) a také exhortací papeže Františka *Amoris laetitia*.

1.3. Směrnice je určena v první řadě farářům a administrátorům farností, pastoračním radám farností, farním vikářům, jáhnům, pastoračním asistentům a dalším osobám, které se na přípravách na manželství

1 *Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě. Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR*, č. 174. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství 2007.

podílejí. Slouží také zásadní orientaci v práci Národního centra pro rodinu, center pro rodinu v jednotlivých diecézích a odborným diecézním či děkanátním (vikariátním) pastoračním zařízením. Inspiraci v ní mohou nacházet také ostatní, kdo s mládeží pracují, jako jsou katecheté, pastorační a pedagogičtí pracovníci v centrech volnočasových aktivit i vyučující na církevních školách.

1.4. Směrnice se nakonec obrací na řeholní rodiny a církevní hnutí činné ve farní i kategoriální pastoraci, na angažované rodiny a zainteresovanou odbornou veřejnost, přestože jejím cílem není iniciovat odborné poradenství; zůstává úmyslně v rovině pastorační.

2. Výchozí orientace

2.1. Současná praxe a formy vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy na manželství vycházejí z velmi rozdílných modelů pastorace, které jsou realitou. Směrnice neusiluje o radikální změnu pouhým byrokratickým přístupem, jejím cílem je povzbudit nové tendence v celé ČR. Chce především vybízet k takovým pastoračním rozhodnutím a postupům na úrovni farností a diecézí, které budou vycházet z učení II. vatikánského koncilu, zejména z konstituce *Gaudium et spes*, čl. 47–52, z rozvinutí jeho učení v dokumentu *Familiaris consortio* Jana Pavla II. a z exhortace *Amoris laetitia*² papeže Františka a budou se opírat o dokument Papežské rady pro rodinu *Příprava na svátost manželství*. Vybízí také k dalšímu rozvíjení mnohých již uskutečňovaných iniciativ. Nabízí některé pastorační modely, metodologické zásady a organizační kroky, směřující k další proměně dnešní praxe v účinnější podobu celého procesu přípravy na manželství jako projevu organické pastorace.

2.2. Současný způsob chápání a prožívání doby známosti a zasnub, ovlivňovaný mnohdy zkušeností s neúspěšně prožívaným manželstvím druhých osob (včetně manželství křesťanů), staví přípravu na manželství

2 FRANTIŠEK. *Posynodální apoštolská exhortace o lásce v rodině Amoris laetitia. Radost z lásky*. Praha: Paulínky 2016.

do nového světla. Základní důraz totiž spočívá na porozumění lidské svobodě, která umožňuje poznat, rozhodnout se a přijmout prožívaný vztah lásky snoubenců jako křesťanské povolání k manželství.³

2.3. Rodinné zázemí dnešních mladých lidí je často narušeno, takže neslouží k předávání hodnot, významů a praktických zkušeností, kterými by byli lidé postupně uváděni do dobrého manželského života. Sociální a kulturní prostředí má mnohdy na zrání mladého člověka nepříznivý vliv. Ti, kdo žádají o svátostné manželství, přicházejí zpravidla pozdě, nežřídka pod tlakem nevyzrálých motivací. Mnohdy se nacházejí v situaci, v níž nejsou připraveni slyšet obvyklý církevní jazyk. Z hlediska života víry a budoucího života v manželství žijí snoubenci žádající o církevní sňatek většinou diametrálně odlišné osobní příběhy. Stejně tak jsou různá jejich očekávání, pokud jde o manželství i přípravu na ně.⁴ Je tedy třeba rozlišovat, kdy jde o preevangelizační, kdy o evangelizační a kdy o pastorační situaci, a podle toho volit způsob přípravy. Evangelizační moment, tedy pomoc k objevení nebo prohloubení života podle evangelia, by ovšem neměl v přípravách nikdy chybět.

2.4. Z výše uvedených důvodů můžeme dnes v souladu s Janem Pavlem II. chápat *vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravu* na manželství jako etapy postupného a trvalého procesu.⁵ Cílem tohoto procesu je osobně garantované a v různém stupni reflektované poznání a celoživotní přijetí manželství jako křesťanského povolání.

2.5. Jednotlivé pastorační akce jsou vždy jen prostředkem a jejich hodnota je relativní. Vstupují do důležitého období života člověka, který je postaven před otázku hledání a nalezení osobního, lidského a křesťanského smyslu svého života. Má to být doba růstu, odpovědnosti a milosti. Proto má účast na jednotlivých formách příprav tím větší hodnotu, čím více je projevem svobodné účasti a osobní odpovědnosti za životní růst a zrání.

3 Srov. *Život a poslání*, č. 172–173.

4 Srov. více *Život a poslání*, č. 179–181.

5 Srov. JAN PAVEL II. *Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě Familiaris consortio* (22. listopadu 1981), č. 66. Praha: Zvon 1992, s. 70–72.

2.6. Rozhodujícím kritériem pro hodnocení vzdálenější, bližší a bezprostřední přípravy na manželství jsou konkrétní podoby:

- **růstu** společného prožívání krásných i obtížných stránek života a společného utváření budoucího manželství;
- **odpovědnosti**, kde rozhodnutí pro jedinečný vztah a osobu znamená zřeknutí se všech jiných možností;
- **života z milosti**, který má naplňovat celý život křesťana i společné žití v manželství a v rodině.

Vzdálenější, bližší a bezprostřední příprava na manželství tvoří jeden celek, který je mladému člověku představen jako alternativní způsob života vůči většinovému kulturnímu konsenzu ve smyslu „vytváření životního stylu tvořivé a sebevědomé křesťanské minority“⁶.

2.7. Součástí přípravy by mělo být osobní doprovázení nebo duchovní vedení napomáhající k afektivní, morální a duchovní zralosti. Mladému člověku má být jako prevence nabízena možnost prožívat dobu známosti v křesťanském společenství, a ne v izolovanosti od křesťanství a v uzavřenosti do sebe, která žije hédonistický styl života.⁷

2.8. Jednotlivé fáze přípravy musí zohlednit mimo jiné stupeň zralosti křesťanské víry, dosavadní osobní a duchovní cestu snoubenců, schopnost vnímat duchovní témata a stupeň schopnosti je sdílet, zkušenost z vlastní rodiny, z ní vycházející očekávání a také postupně se měnící motivy pro křesťanské manželství.

2.9. Pastorační působení má také pozitivně přiblížit křesťanský korektní, nemoralistickou křesťanskou sexuální etiku spojenou s hledáním smyslu lidské sexuality, dále objasnit kladné hodnocení erotické povahy lidské osoby jako prostředku osobnostního růstu a komunikace mezi

6 BENEDIKT XVI. Církev v etickém a lidském dialogu se všemi. Rozhovor poskytnutý Svatým otcem novinářům během letu do České republiky (papežský let, 26. září 2009) (*La Chiesa in dialogo etico e umano con tutti. Intervista concessa dal Santo Padre ai giornalisti durante il volo verso la Repubblica Ceca* [Volo Papale, 26 settembre 2009]), *Insegnamenti di Benedetto XVI*, IX, 30 (2009), s. 1112.

7 Srov. *Život a poslání*, č. 182.

mužem a ženou,⁸ a konečně v době přípravy má pomoci porozumět hloubce moudrosti, která ústí do osobního rozhodnutí spojit počátek intimního života výlučně až s uzavřením manželství.

2.10. Platí zásada: „Ačkoli se nesmí podceňovat povinnost a nutnost vlastní bezprostřední přípravy na manželství – a to by se stalo, kdyby se od ní příliš lehko osvobozovalo –, přece se musí vždycky tato příprava doporučovat a provádět takovým způsobem, aby její případné opomenutí nebylo překážkou uzavření sňatku.“⁹

3. vzdálenější příprava na svátost manželství¹⁰

Vzdálenější příprava začíná už v dětství moudrou rodinnou pedagogikou, jejímž cílem je dovést děti k tomu, aby samy sebe objevily jako lidi, kteří mají bohatou a složitou psychologii a zvláštní osobnost se silnými a slabými stránkami. „To je doba, kdy se má dětem všteňovat smysl pro každou pravou lidskou hodnotu v osobních i společenských vztazích. A toto má význam pro utváření charakteru, pro ovládání a správné uplatňování sklonů, pro způsob, jak pohlížet na lidi druhého pohlaví a jak se k nim chovat, a pro jiné podobné věci. Kromě toho je, zejména u křesťanů, žádoucí důkladná duchovní a katechetická formace, která dovede ukázat pravé povolání a poslání křesťanského manželství, přičemž nevylučuje možnost úplného oddání se Bohu v kněžském nebo řeholním životě.“¹¹

3.1. Na této přípravě se podílejí rodiče dítěte, katechizující osoby a ti, kdo mají ve volnočasových aktivitách možnost rozvíjet žádoucí vlastnosti dětí. V neposlední řadě zde plní své úkoly farnost. Proto je třeba, aby katechetická střediska, katechizující osoby, centra pro rodinu v otázkách pastorační manželů a rodin, centra pro mládež a farnosti

8 Srov. *Amoris laetitia*, č. 142–152, s. 96–102.

9 *Familiaris consortio*, č. 66, s. 72.

10 Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 70; PAPEŽSKÁ RADA PRO RODINU. *Příprava na svátost manželství* (13. května 1996), č. 22–31. Praha: ČBK 2001.

11 *Familiaris consortio*, č. 66, s. 70.

– ty zejména ve farní pastorační rodině a ve farní pastorační děti – braly v úvahu otázku vzdálenější přípravy. Pastorační iniciativy pro tuto vzdálenější přípravu mají být součástí pastoračních plánů diecéze i pastoračního plánu farnosti.¹²

3.2. Všechny formy vzdálenější přípravy sdružují tyto úkoly:

- spojovat život víry s životem všedních lidských vztahů;
- podporovat růst kvality osobních vztahů založených na sebepoznání a sebezpřijetí, tj. zdravém sebevědomí, na respektu a vzájemném uznání, věrnosti, pochopení, toleranci a zdravém porozumění roli sexuality ve vztazích;
- postupně vést k jasnému představení katolického pojetí manželství s ohledem na adresáta a na princip graduality¹³ s cílem připravovat mladého člověka tak, aby byl tvůrcem křesťanského životního stylu;
- formovat ke schopnosti dobře hospodařit, znát důležitost peněz a křesťanské štědrosti, být zodpovědný, vnímat svobodu jako právo i povinnost;
- rozvíjet schopnost překonávat pochybnosti a konflikty ve svědomí a ve vztazích;
- rozvíjet schopnost komunikovat a sdílet city.

3.3. Naše nábožensko-kulturní tradice zná jako určitý „rodinný předstupeň“ svatby zasnuby, ke kterým se církev rovněž hlásí. Benedikcionál¹⁴ i druhé vydání svatebních obřadů¹⁵ nabízejí určitou formu zasnoubení, vrcholící svátostí – požehnáním snoubenců. Oba texty chápou zasnuby jako rodinnou slavnost, nepočítají s přítomností kněze nebo jáhna jako s nutnou podmínkou a zřetelně je odlišují od prvků obsažených ve svatebním obřadu. Křesťanské zasnuby jsou pro obě rodiny význačnou událostí, a proto je vhodné slavit je určitým ob-

12 Srov. *Život a poslání*, č. 184a.

13 Srov. *Familiaris consortio*, č. 34, s. 40–42.

14 *Obřady žehnání. Římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení Druhého vatikánského koncilu, vydáný papežem Pavlem VI.* Kostelní Vydří: [Karmelitánské nakladatelství] 2013, odst. 151–169, s. 84–90.

15 *Svatební obřady*. 2. vydání, č. 253. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství – ČBK 2007, s. 120.

řadem a společnou modlitbou. Tím se snoubencům vyprošuje Boží požehnání, aby ve svůj čas zdárně završili to, co nyní začínají. Na zasnuby je vhodné upozornit při vzdálenější přípravě a potom je zcela konkrétně doporučit tehdy, když už je známost dostatečně upevněna a svatba nenásleduje vzápětí. Je třeba přitom brát ohled na to, zda zasnuby budou skutečně slavností obou rodin snoubenců, které se tak sblíží, anebo zda budou spíše něčím, co se odehrává především mezi snoubenci samotnými, zvláště nejsou-li jedna nebo obě rodiny dostatečně schopny křesťanské zasnuby slavit. V každém případě je třeba, aby bylo jasné, že zasnuby nejsou „poloviční svatba“, tedy požehnáním církve k jakémusi pokusnému společnému životu snoubenců.

4. Bližší příprava¹⁶

„Na tento základ pak navazuje obšírnější dlouhodobá bližší příprava, která od přiměřeného věku a s pomocí vhodné katecheze, jako jakýsi katechumenát, žádá specifičtější přípravu k přijetí svátosti a která současně znamená jakoby její nové objevení. Taková obnovená katecheze pro všechny mladé, a zvláště pro ty, kdo se připravují na křesťanské manželství, je bezpodmínečně nutná, aby tuto svátost přijímali s nutnými mravními a duchovními dispozicemi a pak z ní žili.“¹⁷ Náboženská výchova mladých lidí musí být doplněna ve vhodném čase a podle různých konkrétních potřeb přípravou na život ve dvou. Ta má ukázat manželství jako osobní vztah muže a ženy, který musí být ustavičně dál rozvíjen.

4.1. Bližší příprava na svátost manželství je nedílnou součástí především farní pastorace a je součástí specifické pastorace mládeže konané na nadfarní úrovni. Spolu s bezprostřední přípravou tvoří jeden celek, může se s ní vzájemně překrývat a částečně ji i nahrazovat. Obě tvoří významnou část pastorace mládeže a specifické a organicky pěstované katecheze, které mladého člověka směřují a vedou po cestě poznání, přijetí a uskutečnění svěřeného křesťanského povolání.

¹⁶ Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71; *Příprava na svátost manželství*, č. 32–49.

¹⁷ *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71.

4.2. Všeobecně informační a vzdělávací proces v bližší přípravě ústí do systematické katecheze o manželství, která se opírá o výklad založený na učení církve o manželství. Na jeho základě interpretuje a rozvíjí autentické touhy, zkušenosti, psychologické a sociální danosti i osvojené předpoklady mladých lidí, kteří se jí dobrovolně účastní: tato katecheze využívá prožitě zkušenosti.

4.3. Bližší příprava se může vhodně realizovat také v rámci důkladné přípravy na svátost biřmování těch, kdo byli pokřtěni jako malé děti. Pro mladé lidi, kteří přicházejí do prvního kontaktu s církví prostřednictvím volnočasových a jiných podobných aktivit, může být tato příprava prekatechumenátní cestou, případně cestou k tzv. „katechumenátu pokřtěných“ pro ty, kdo pokřtěni byli, ale nedostalo se jim formace v křesťanské víře.

4.4. Bližší příprava musí vycházet z formace založené na lidské a křesťanské zkušenosti a ústit do ní. Jejím základním modelem je dnes celistvý proces iniciace dospělého člověka do života z víry a pro víru. Z tohoto hlediska se orientace na manželství chápe jako součást celistvé formace mladého člověka, jejímž obsahem je životní rozhodnutí se pro spásu v Ježíši Kristu, na které získává podíl skrze přijetí svého životního povolání jako smyslu života.

4.5. Zodpovědnost za jednotlivé farní pastorační programy nese farář místa, který jejich cíl, zaměření a hodnocení konzultuje s diecézním centrem pro rodinu. Doporučení k systematické práci v bližší přípravě na farní i nadfarní úrovni je podmíněno patřičným vzděláním a formací, které stanoví diecézní biskup. Aby byla příprava akceptovatelná v diecézním nebo naddiecézním měřítku, je třeba, aby ti, kdo se přípravě věnují, měli kanonickou misi.

4.6. Jednotlivé programy a kurzy, které se týkají více farností a mají širší vliv nebo se budou pravidelně opakovat, musí mít schválení diecézního biskupa nebo příslušného biskupského vikáře, a to na doporučení diecézního centra pro rodinu, případně diecézní komise pro přípravu na manželství tam, kde je zřízena.¹⁸ Organizátoři kurzů a programů pro

18 K vytváření programů mohou posloužit modelové programy, jejich přehled je dostupný v interní části webu www.manzelstvi.cz/materialy [cit. 30.8.2017].

snoubence každé dva roky vypracují a příslušnému biskupskému vikáři a centru pro rodinu předají souhrnné informace o přípravách širšího rozsahu.¹⁹

4.7. Témata bližší přípravy:

Kromě prohloubení víry, která se má stát vírou dospělého člověka a nemá zůstat už vírou dětskou, a kromě prohloubení života modlitby, vztahu k Písmu a života ze svátostí jsou žádoucí tato témata:

- Jak křesťanství chápe muže a ženu jako originální obrazy Boží.
- Rozdíly v psychice muže a ženy.
- Různé životní stavy.
- Manželství jako celoživotní společenství ustavené z vůle Boží.
- Cesty k dobrému manželství (známost, snoubenecký vztah, vzájemné poznávání, rozhodování).
- Problémy smíšených sňatků a sňatku s nepokřtěným.
- Jak církev chápe sexualitu a její roli v manželském soužití.
- Děti jako plod trvalého soužití v lásce.

Tato témata mohou být zčásti nebo zcela vložena do obsahu přípravy na biřmování, po částech do různých setkání mládeže nebo z nich může být vytvořen kurz partnerství, mnohde již osvědčený program tzv. školy partnerství. V každém případě je nutné, aby vše nebylo sdělováno jen formou přednášek. Interaktivita je zde nutná.

5. Bezprostřední příprava²⁰

„Bezprostřední příprava na svátost manželství se má konat v posledních měsících a týdnech před svatbou tak, aby se „předmanželské zkoušce“, jakou žádá církevní právo, dal nový smysl a obsah a současně nová forma. Taková příprava, nezbytná v každém případě, je ještě naléhavější u snoubenců, kteří dosud prokazují mezery a obtíže v křesťanské

19 Srov. *Kodex kanonického práva* (Codex Iuris Canonici, dále jen „CIC“), kán. 1064. Praha: Zvon 1994.

20 Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71; *Příprava na svátost manželství*, č. 50–59.

nauce a praxi. K tomu, co se má poskytovat na této cestě víry, podobné katechumenátu, musí patřit také hlubší poznání tajemství Krista a církve i poznání významu milosti a závazku křesťanského manželství, stejně jako příprava na aktivní a uvědomělou účast na svatební liturgii.²¹

5.1. Bezprostřední příprava má být završením dlouhodobého procesu, který tvoří příprava vzdálenější a bližší, ale pro řadu snoubenců to bude příprava jediná, a tedy jednorázová. Tato příprava má vycházet z reálné, nikoliv předpokládané situace snoubenců a jejím cílem je napomoci jim k dobře žitému křesťanskému manželství, pokud je to v daném případě možné. Tato příprava zahrnuje témata z přípravy vzdálené, která je podle situace snoubenců buď prohlubuje, nebo teprve otevírá.

5.2. Zodpovědnost za bezprostřední přípravu na manželství nese farář. Jemu přísluší, aby rozhodl, jak v konkrétní farnosti i v jednotlivých či opakujících se případech tuto zodpovědnost naplnit konkrétními pastoračními programy.

5.3. Situace jednotlivých farností je často diametrálně rozdílná. Mohlo by se tak stát, že každé farní společenství bude itineráře bezprostřední přípravy na manželství nabízet vlastním snoubencům ve vlastní verzi. Proto je žádoucí, např. s využitím programů center pro rodinu, hledat takové formy bezprostřední přípravy, které v jednotlivých děkanátech/vikariátech či ještě větších částech diecéze po vzájemné domluvě zde ustanovených farářů a administrátorů vyhlásí děkan/vikář nebo biskup sám.

5.4. V klášterních kostelech ať se otázka konkrétní podoby bezprostřední přípravy na manželství řeší ve smlouvě mezi příslušnou diecézí a řeholním společenstvím, u farností svěřených diecézním biskupem řeholníkům je platná tato Směrnice.

5.5. Protože způsoby bezprostřední přípravy na manželství, které určuje farář svým rozhodnutím, mají zohlednit velmi různorodou výchozí situaci snoubenců, lze předpokládat různost i v katecheticko-pastoračních přístupech. Přesto by měly obsahovat společné prvky,

21 *Familiaris consortio*, č. 66, s. 71.

kteří jsou nutné pro zásadní pochopení manželství, jak ho předkládá a respektuje katolická církev.

5.6. K bezprostřední přípravě na manželství snoubenců, kteří své rozhodnutí pro manželství veřejně deklarují před příslušným farářem místa (obvykle s upřesněním termínu svatebního obřadu), náleží kanonické šetření včetně povinnosti ohlášek a sepsání snubního protokolu.

Toto kanonické šetření a sepisování protokolu je nutno provést natolik včas, aby se mohlo reagovat na případné zjištěné překážky a snoubenci nebo osoba provádějící šetření se nedostali do trapných situací, zjistí-li se, že sňatek není možný.

5.7. Nutné kanonicko-právní aspekty sepisování snubního protokolu včetně zjišťování citlivých rodinných a konfesních údajů a především zjišťování nutných podmínek právně platného kanonického sňatku jsou inspirovány především autentickou pastýřskou péčí a lidským taktem, který je schopen spojit úctu k církevním normám s úctou ke konkrétní životní situaci snoubenců.

5.8. Zvláštní pozornost je věnována kanonickému šetření, které i v rovině autentické pastýřské citlivosti musí směřovat ke kvalifikovanému posouzení svobody a integrity manželského souhlasu, nepochybně projevené vůle k uzavření trvale platného manželství otevřeného k přijetí dětí a jejich náboženské výchově a rovněž ke zjištění překážek, které je třeba určit otázkami, jež se kladou snoubenci a snoubence odděleně. V situaci, kdy farář při úvodním rozhovoru a kanonickém šetření zjistí, že bezprostřední příprava bude přípravou jedinou a spíše preevangelizační, poskytne snoubencům ještě nejméně jedno setkání, a to podle vhodnosti před sepsáním snubního protokolu nebo po něm.

Sepisování snubního protokolu je součástí pastoračního rozlišování, které se dotýká hloubky, kvality a autenticity náboženského rozměru možného budoucího manželského života, jak mu rozumí církev, a proto přísluší výlučně faráři, popřípadě kaplanovi či jáhnovi v těch případech, kdy je farář k tomu deleguje. „Když naproti tomu snoubenci přes všechno pastorační úsilí dávají najevo, že výslovně a formálně odmítají to, co zamýšlí církev při sňatku pokřtěných, nemůže je duchovní správce připustit k oddávkám. Je povinen – třebaš nerad – vzít na vědomí

danou situaci a dát dotyčným na srozuměnou, že za těchto okolností ne církev, ale oni sami zabraňují obřadu, o který žádají.“²²

5.9. Pro dobrou bezprostřední přípravu se rozhodujícím stává styl a způsob katecheze, která směřuje v první řadě k proměně životního stylu a novému způsobu uvažování nad tím, co se odehrává v duchovním i psychickém životě snoubenců. Proto se doporučuje přijmout svátost smíření a eucharistie. Lidská vlídnost a pastorační moudrost způsobu zvěstování je doprovázena pevností zásad, které jsou pečlivě verifikovány v průběhu celé bezprostřední přípravy.

5.10. Je žádoucí, aby příprava začala nejméně pět měsíců před plánovaným datem svatby. Z pastoračních důvodů je ovšem třeba přizpůsobit délku přípravy možností snoubenců. Je však velmi vhodné, aby se snoubenci i se svým záměrem svému faráři osobně představili alespoň jeden rok před vlastní svatbou. Za tohoto předpokladu bude možné lépe připravit itinerář bezprostřední přípravy na manželství jednotlivých párů (společně i odděleně) podle toho, co se ukáže jako vhodnější. Dostatečný čas na přípravu umožňuje snoubeneckému páru prožít intenzivní přípravu na manželství bez spěchu a nezdravého tlaku blížícího se termínu.

Je vhodné promyslet způsob zahájení bezprostřední přípravy, které by bylo analogické s obřadem přijetí do katechumenátu jako vybídnutí k aktivní participaci na přípravě adresované snoubencům i farnímu společenství.²³

5.11. Bezprostřední příprava na manželství probíhá minimálně v šesti lekcích, doba trvání a intenzita setkání má být dostatečná. Rozhodnutí o délce přípravy nemá být trestem za nedostatky v dosavadní náboženské formaci, ale má zohlednit vnitřní dispozice a možnosti snoubenců vzhledem k jejich práci a povinnostem, charakter jejich lidské a náboženské formace a stupeň odhodlání samotných snoubenců aktivně se zapojit do nabídnuté katecheze.

5.12. Účast na různých formách bezprostřední přípravy na manželství musí být chápána jako morální povinnost, aniž by se její opomenutí

²² *Familiaris consortio*, č. 68, s. 74.

²³ Viz Žehnání při zasnubách, *Svatební obřady*, čl. 253–256 nebo Benedikcionál.

nebo dispenzování stalo důvodem k odmítnutí slavit svatební obřad.²⁴ Bezprostřední přípravu nelze lehkověrně dispenzovat. Je třeba ji stanovit jako mravně závaznou pro faráře místa, který za ni odpovídá, i pro snoubence, kteří o církevní sňatek žádají. Zároveň je třeba pozorně zohlednit objektivní podmínky snoubenců (cizinci, pracovní podmínky, dojíždění do zaměstnání a dlouhodobý pobyt mimo domov), kterým je možno namísto obvyklých pastoračních programů nabídnout náhradní řešení. Snoubencům, kteří se neúčastní bezprostřední přípravy, je třeba nejdříve pastoračními rozhovory pomoci se lépe disponovat a překonat povrchnost a nezralost jejich postojů a rozhodnutí.

5.13. Témata bezprostřední přípravy:

– Základem je víra a život z víry. Pokud jde o obsah a formu, půjde buď o preevangelizační přiblížení, nebo evangelizační prohloubení, nebo pastorační rozhovor, a to podle stupně víry snoubenců. Nemůže to být jednotný kurz pro všechny.

– Jednotlivá témata:

– Jak katolická církev chápe manželství, jeho teologický základ a jeho právní ztvárnění – jako úvod k sepsování sňubního protokolu.

– Psychologie partnerského vztahu, rozdíly v mužském a ženském přístupu.

– Místo dětí v manželství.

– Vztah k rodičům, sourozencům a přátelům v manželství.

– Řešení konfliktů.

– Ekonomické minimum pro život manželství a rodiny, tedy jak společně hospodařit.

– Manželství a sexualita.

– Odpovědné rodičovství.

– Řešení krizí vztahu i jiných krizí, způsobených změnami životními okolnostmi.

– Obsah manželského slibu a průběh svatebního obřadu.

– Duchovní a svátostný život manželů.

²⁴ Srov. *Familiaris consortio*, č. 66, s. 72.

Je žádoucí, aby se výslovným otázkám víry věnoval oddávající kněz nebo jáhen. Proto je mnohdy výhodné, když větší část přípravy, týkající se manželství obecně, absolvují snoubenci ve skupině a vlastní přípravu obřadu, kde jsou otázky víry tematizovány, absolvují s tím, kdo je bude oddávat.

V bezprostřední přípravě je nutné mimo jiné vnímat, zda snoubenci žijí odděleně, nebo žijí spolu, zda mají za sebou zkušenost nesezdaného soužití s někým jiným nebo předchozího anulovaného manželství, zvláště pokud jeho délka byla významná, a podle toho obsah přípravy přizpůsobit. Lektori musí být na tuto situaci připraveni. Není dobré problematizovat minulost snoubenců, ale je dobré vyzdvihnout to, co je v jejich minulosti nosné pro manželství, a upozornit na možná rizika, která vyplývají z minulosti (např. nedořešený rozchod po předchozím vztahu), která by rušivě zasahovala do manželství.

6. Kdo přípravu provádí

6.1. Na vzdálené přípravě se podílí rodina, farnost, katecheté, centra pro rodinu, organizátoři církevních a volnočasových aktivit, vyučující v církevních školách a diecézní centra pro mládež.

6.2. Na bližší přípravě se podílí farnost, diecézní centra pro mládež, diecézní, případně děkanátní centra pro rodinu, osoby katechizující zejména v oblasti přípravy na biřmování, řeholní společnosti a hnutí pracující s mládeží a dospělými.

6.3. Bezprostřední přípravu provádí farář místa, kde se budou oddávky konat, ale na přípravě by se pokud možno neměl podílet jen on. Jako vhodná řešení se doporučují:

- farář a osvědčený manželský pár;
- trvalý jáhen, případně jáhen a jeho manželka;
- pastorační asistentka nebo asistent a farář;
- účast snoubenců na kurzu, který organizuje příslušné centrum pro rodinu a farář;
- příprava několika párů s manželským párem, delegovaným biskupem, a farář.

V každém případě by měl oddávající kněz i v případě, že přípravu koná někdo jiný, snoubence poznat v osobním rozhovoru, a to nejen při sepisování protokolu, probrat s nimi svatební obřad, vybrat biblická čtení a také se seznámit s rodinnou situací obou snoubenců, aby se zachoval vhodně vůči přítomným i nepřítomným nejbližším příbuzným. Měl by také poznat rozsah a obsah těch částí příprav, které snoubenci absolvovali bez něho, aby neopakoval to, co už probrali jiní, případně doplnil to, co se ještě jeví jako důležité.

7. Sdílená zodpovědnost místní církve za přípravu na manželství

7.1. Příprava na manželství je součástí pastorace rodin každé diecéze a zvláště každého farního společenství.²⁵ Diecézní biskup a každý farář tuto odpovědnost uskutečňuje širokou podporou rozvoje různých forem pastorace manželů a rodin²⁶ včetně spolupráce s formovanými laiky.

7.2. Národní centrum pro rodinu systematicky shromažďuje poznatky o manželství a rodině publikované jinými institucemi. Iniciuje spolupráci s teologickými fakultami s cílem připravit jak vzdělávací programy pro laiky podílející se na přípravách na manželství a pastoraci rodin, tak i ucelené programy celoživotního vzdělávání.

7.3. Projekty a plány center pro rodinu se mají tvořit v rámci pastoračního plánu diecéze.

Diecézní centra pro rodinu:

- v oblasti bližší přípravy poskytují konzultace těm, kdo se podílejí na přípravách na manželství v diecézi,
- doporučují stvrzení těch forem bližší přípravy, které přesahují hranice farnosti,
- monitorují a vyhodnocují bezprostřední přípravu na manželství v diecézi.

²⁵ Srov. *Familiaris consortio*, č. 70, s. 76.

²⁶ Srov. *Život a poslání*, č. 184c.

7.4. Farnosti jsou vlastním místem všech forem příprav na manželství, proto faráři místa se svou pastorační radou (pokud neexistuje, pak sám osobně) vypracují a zveřejní konkrétní formy a etapy příprav na manželství na základě podnětů této Směrnice, pokud biskup nestanoví jinak. Jejich naplnění se stane jednou z povinných částí zápisu z vizitace farnosti.

8. Závěrečné ustanovení

Tento text Směrnice ČBK pro přípravu na manželství schválilo 109. plenární zasedání dne 25. dubna 2017 na dobu neurčitou a nahrazuje tak Směrnici ze 4. července 2010. Směrnice nabývá platnosti a účinnosti od 1. října 2017.

OBSAH

1. Úvod	3
2. Výchozí orientace	4
3. Vzdálenější příprava na svátost manželství	7
4. Bližší příprava	9
5. Bezprostřední příprava	11
6. Kdo přípravu provádí	16
7. Sdílená zodpovědnost místní církve za přípravu na manželství .	17
8. Závěrečné ustanovení	18